De waarheid bestaat wel

Ophouden met onzin verkopen. Dat is de belangrijkste opdracht als we een milieuramp willen voorkomen, stelt Hoogleraar Mike Berners-Lee. Fondsbeheerders spelen daarbij wat hem betreft een cruciale rol. ‘Het zou hen helpen als ze de fiduciaire taak krijgen om rekening te houden met onze planeet en met toekomstige generaties.’

Door *Joost van Mierlo*

Als Hoogleraar aan Lancaster University timmert Mike Berners-Lee al jaren aan de weg op het gebied van klimaatverandering. Berners-Lee, broer van Tim Berners-Lee – de uitvinder van het World Wide Web – denkt dat de technologische kennis aanwezig is om het tij rond klimaatverandering te keren. Maar dat is niet voldoende. ‘De meeste technologische vernieuwingen zorgen alleen maar voor verdere aantasting van onze planeet.’

Voor klimaatverandering bestaat al ruim vijftig jaar veel aandacht. Sinds de eerste Conference of the Parties (COP) in 1995 hebben er 29 van dat soort internationale bijeenkomsten plaatsgevonden. Berners-Lee: ‘Het kan aan mij liggen, maar ik zie het resultaat niet. De uitstoot van broeikasgassen stijgt nog altijd.’

In zijn meest recente boek ‘A Climate of Truth’ gaat het hem vooral om de vraag wat er gedaan kan worden om het tij te keren. Daarbij is het cruciaal om het probleem in ieder geval niet te ontkennen. Het verdraaien van de waarheid is in zijn ogen de meest zorgelijke ontwikkeling van de afgelopen jaren.

Het erkennen van het probleem is echter slechts een noodzakelijke eerste stap. Radicale actie is noodzakelijk. ‘Als we geen actie ondernemen, stevenen we af op een totale ineenstorting van onze planeet. Niemand kan precies zeggen hoelang dit nog duurt, maar als er niets verandert, schat ik dat het nog maximaal twintig jaar duurt voordat er onherstelbare catastrofes plaatsvinden.’

Begin jaren zeventig voorspelde de Club van Rome in hun ‘Grenzen aan de Groei’ dat als de groei niet werd beteugeld, er binnen twintig jaar een milieuramp zou ontstaan. We zijn nu ruim een halve eeuw verder. In de tussentijd zijn we voortdurend met rampscenario’s geconfronteerd. U voorspelt nu een catastrofe over opnieuw twintig jaar. Ligt het ware onheil altijd twintig jaar in de toekomst?

‘Het is een aardige observatie, maar ook niet meer dan dat. Het is duidelijk dat we met een ongecontroleerde expansie van tal van zaken te maken hebben. Of het nu gaat om het gebruik van energie, van water, van bestrijdingsmiddelen: als je het op een historische as afzet, is er sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw sprake van bijna verticale groei. Er zijn maar twee oplossingen: voortdurende innovatie, of een drastische vermindering van het gebruik, waarbij die van fossiele grondstoffen, met het oog op klimaatverandering het meest cruciaal is.’

Maar dit wordt al decennia geroepen. Waarom is het nu urgenter?

‘Het systeem kraakt aan alle kanten. We hebben bijna voortdurend te maken met extreme weersomstandigheden. In de wereldeconomie is sprake van toenemende onzekerheid en hetzelfde geldt voor de politieke wereldorde.

De toenemende onzekerheid is evident, net als het feit dat niemand precies weet hoe de catastrofe zich zal ontwikkelen. We weten niet hoe de problemen er van minuut tot minuut of van klap op klap uit zullen zien, maar als er geen wezenlijke verandering plaatsvindt, weten we dat we afstevenen op een ramp. Niet alleen qua klimaat, maar ook op het gebied van vruchtbaarheid en het ontstaan van nieuwe vormen van kanker. In mijn boek spreek ik van een polycrisis, omdat het niet alleen om het milieu gaat.’

‘Dat waarheid als een subjectief begrip wordt gezien, vind ik zorgelijk. Sommige dingen zijn onbetwistbaar.’

CV

Mike Berners-Lee

Mike Berners-Lee (1964) is Hoogleraar Milieuwetenschappen aan Lancaster University. Hij is daarnaast eigenaar van Small World Consulting, een consultancy-bureau dat praktische oplossingen rond het verminderen van uitstoot aanbiedt aan bedrijven en overheden. Hij heeft tal van boeken geschreven over de milieuproblematiek. De meest succesvolle waren 'How Bad are Bananas' (2010) over de milieu-impact van tal van producten en 'There is no Planet B' (2019). In maart 2025 verscheen zijn meest recente boek 'A Climate of Truth'.

Als u het heeft over onzekerheid in de wereldeconomie en de politieke wereldorde zullen veel mensen een vinger wijzen naar de Amerikaanse president Trump. Hoe regeert u daarop?
'Dat is te kortzichtig. Ik kan me voorstellen dat het tumult rond importtarieven, om maar een voorbeeld te geven, niet helpt. Het grootste probleem met Trump is echter dat hij een loopje neemt met de waarheid. En dat geldt natuurlijk niet alleen voor Trump, maar hij is wel een van de belangrijkste exponenten van iets wat Post Truth is gaan heten. Het bewust manipuleren van de waarheid is een van de grootste politieke problemen van deze tijd. Dat waarheid als een subjectief begrip wordt gezien, vind ik zorgelijk. Iedereen heeft natuurlijk recht op zijn of haar eigen mening, maar sommige dingen zijn onbetwistbaar. Als we samen op een hoog gebouw staan en jij zegt dat je kunt vliegen, terwijl ik zeg dat dit niet mogelijk is, heb je een groot probleem als je je gelijk wilt bewijzen.'

Wat zijn de waarheden waaraan niet kan worden getwijfeld?
'De simpelste en meest wezenlijke waarheid rond de milieuproblematiek is dat de uitstoot van broeikasgassen tot temperatuurverhoging leidt. Hoe gedetailleerder we de gevolgen hiervan proberen te voorspellen, hoe meer onzekerheid er bestaat, maar over de fundamentele vraag of de uitstoot van broeikasgassen tot klimaatverandering leidt, bestaat bij wetenschappers geen twijfel.

Wat wij van politici moeten eisen, is dat ze een zo goed mogelijk concept van de waarheid verkondigen. Dat is waar ik naar verwijs met 'A Climate of Truth', de titel van mijn boek. Iedereen speelt daar een rol bij, niet in het minst de media. Maar feitelijk is het aan iedere kiezer om politici wat dit betreft aan de tand te voelen.'

U zegt dit op een moment in de geschiedenis dat het vertrouwen in politici lager is dan ooit. Is het niet zo dat, zoals Winston Churchill zei, democratie met de juiste oplossing komt als alle verkeerde oplossingen zijn uitgeprobeerd?
'We zitten in een andere situatie dan in het verleden. De meeste problemen in het verleden konden worden verholpen met geleidelijke, evolutionaire oplossingen. Dat is niet langer het geval. We hebben de beschikking over tal van technologische ontwikkelingen en innovaties waarmee we de huidige problemen kunnen aanpakken. Waar het om gaat, is dat we de wijsheid ontwikkelen om deze technologische middelen op een manier te gebruiken die ook daadwerkelijk tot oplossingen leidt.'

Vraagt u hier niet om een nieuw soort mens?
'Nee, ik geloof niet in de visie op de mens als een kortzichtig, op eigen gewin gericht wezen. Dat ik wat dat betreft niet de enige ben, blijkt bijvoorbeeld uit het boek 'Humankind' ('De Meeste Mensen Deugen') van je landgenoot Rutger Bregman. Maar belangrijker is dat veel neurochirurgen een vergelijkbare boodschap hebben. Specialisten op het gebied van genen maken duidelijk dat er geen ander dier is waarbij samenwerking zo cruciaal is. En historisch gezien zijn er natuurlijk ook tal van voorbeelden van gemeenschappen die onder de moeilijkste omstandigheden beslissingen hebben genomen waardoor deze gemeenschappen op konden bloeien.'

'We moeten veel beter worden in het negeren van technologische ontwikkelingen die schadelijk voor ons zijn.'

Wat betekent dit voor vermogensbeheerders?
'Ik denk dat deze boodschap cruciaal is voor vermogensbeheerders en voor de financiële sector als geheel. We praten hier immers >

FOTO: ARCHIEF SMALL WORLD CONSULTING

‘Heel veel van de mogelijk aantrekkelijke toepassingen van technologische innovaties worden verborgen gehouden doordat er nog zoveel mensen zijn die het probleem van de klimaatverandering ontkennen.’

over een sector die voor een belangrijk deel op de toekomst is gericht. Dat geldt in ieder geval voor verzekeraars en pensioenfondsen. Ik las van de week een verhaal over verzekeraars die zich, vanwege klimaatverandering, zorgen maken over de ‘verzekerbaarheid’ van vastgoed. Dat zijn natuurlijk hele wezenlijke signalen.

Als het gaat om rendement op de lange termijn, moeten vermogensbeheerders ervan uitgaan dat de juiste politieke beslissingen worden genomen om de dreigende catastrofe te voorkomen. Heel veel van de mogelijke aantrekkelijke toepassingen van technologische innovaties worden verborgen gehouden doordat er nog zoveel mensen zijn die het probleem van de klimaatverandering ontkennen.’

Kunt u voorbeelden geven?
‘Daarbij gaat het in de eerste plaats om de verbetering van ons energiesysteem. De opslag en transport van duurzame energie zal de komende jaren snel verbeteren. Hetzelfde geldt voor de manier waarop wordt omgegaan met de energiemogelijkheden rond waterstof. Het gaat om het transport daarvan, via schepen of treinen, of de opslag ervan boven en onder de grond.

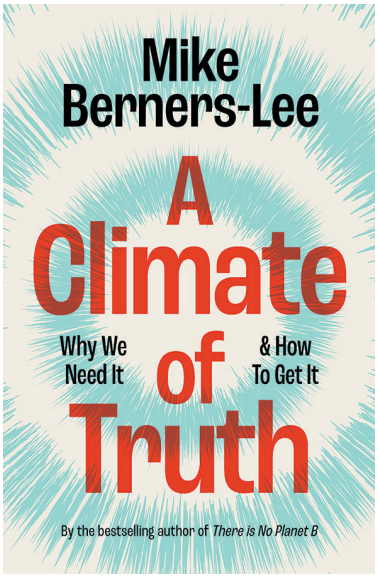

Een heel ander voorbeeld is de luchtvaart. De ontwikkeling van een nieuw type vliegtuig is waarschijnlijk te ver weg, maar op dit moment wordt binnen de luchtvaartsector gewerkt aan het vinden van een oplossing om zogenoemde contrails te vermijden, om ervoor te zorgen dat de uitstoot van lange vluchten met driekwart kan worden verminderd. De maatschappijen die daarin het voortouw nemen, zullen aantrekkelijker worden.

Er zijn enorme transities op komst rond het gebruik van plastic, bijvoorbeeld als het gaat om verpakkingen. In de voedselsector zullen veranderingen plaatsvinden. Niet alleen in de richting van meer duurzame landbouw, maar ook in de richting van machines en robots die bepaalde activiteiten binnen de landbouwsector uitvoeren.’

Wat is de rol van kunstmatige intelligentie?
‘We praten over technologie alsof we het kunnen beheersen. Maar dat is historisch gezien meestal niet het geval. Dat is helemaal een zorg als het gaat om ontwikkelingen rond kunstmatige intelligentie. Als het op de juiste manier wordt gebruikt, zijn er fantastische mogelijkheden om ons tegen bepaalde ziektes te beschermen of voor noodzakelijke hervormingen rond landbouw.

Het meest cruciale is echter dat we veel beter moeten worden in het negeren van technologische ontwikkelingen die schadelijk voor ons zijn. Dat geldt speciaal voor kunstmatige intelligentie.’

Hoe kun je vermogensbeheerders stimuleren gebruik te maken van de meest veelbelovende beleggingsmogelijkheden?
‘Wat ik van vermogensbeheerders hoor, is dat ze een brief of een opdracht zouden willen ontvangen van de eigenaren van hun pensioenfondsen of beleggingsfondsen waarin staat dat ze de fiduciaire taak hebben om, als het gaat om hun beleggingsbeslissingen, rekening te houden met de toekomst van onze planeet en met toekomstige generaties.

Als vermogensbeheerders nalatigheid kan worden verweten zodra ze in hun beleggingsgedrag geen rekening houden met het welzijn van onze planeet, of dat van volgende generaties, zullen ze gedwongen worden te investeren in bedrijven die een cruciale rol kunnen spelen bij het oplossen van de huidige problemen rond klimaatverandering.’ ■